

NORGES HØYESTERETT

Den 4. april 2019 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av justitiarius Øie og dommerne Endresen og Noer i

HR-2019-674-U, (sak nr. 19-046397STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat Odd Harald Hovde)

mot

Påtalemyndigheten

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om alle dommerne i Søre Sunnmøre tingrett – sorenskriveren og to dommerfullmektiger – er inhabile ved behandlingen av en straffesak.
- (2) Ved tiltalebeslutning 31. oktober 2018 er A satt under tiltale ved Søre Sunnmøre tingrett for overtredelse av:

«Straffeloven 1902 § 219 første ledd

for grovt eller gjentatt å ha mishandlet sin ektefelle ved å ha øvet vold mot henne, eller på annen måte å ha krenket henne.

Grunnlag

Ved gjentatte anledninger i perioden fra oktober 2010 til september 2015 i hjemmet på X og andre steder der de var sammen brukte han vold mot ektefellen B ved å slå og sparke henne, samt dytte henne og kaste henne i bakken. I samme periode kom han også med truende eller nedverdige utsagn til henne, blant annet ved å kalle henne hurpe og hore.»

- (3) A har reist habilitetsinnsigelse mot dommerne i Søre Sunnmøre tingrett. Hovedgrunnlaget for inhabilitetsinnsigelsen er at sorenskriveren tidligere har behandlet en straffesak mot ham. Ved Søre Sunnmøre tingretts dom 23. november 2016 ble A dømt til fengsel i åtte måneder for familievold og legemsfornærmelse, jf. straffeloven 1902 § 219 første ledd og § 228 første ledd. Sorenskriver Elisabeth Wiik var rettens leder. Overtredelsen av § 219 første ledd gjaldt mishandling av sønnen, C, fra sommeren 2013 til november 2014. As tidligere ektefelle B, som også var fornærmedes tidligere stemor, var vitne i saken. Hun er nå fornærmet i den nye straffesaken mot A.

(4) Sorenskriveren i Søre Sunnmøre tingrett sendte 19. februar 2019 saken til Frostating lagmannsrett for vurdering av habilitetsspørsmålet, jf. domstoloven § 117 andre ledd.

(5) Frostating lagmannsrett avsa 13. mars 2019 kjennelse med slik slutning:

«Sorenskriver og dommerfullmektig ved Søre Sunnmøre tingrett viker ikke sete i sak 18-167320MED-SOSU.»

(6) A har anket til Høyesterett og har i korte trekk anført:

(7) I straffesaken fra 2016 har tingretten foretatt en generell vurdering av vitnets – nå fornærmedes – troverdighet om forholdene i hjemmet. Tiltalen nå omfatter det samme bevisbildet som i forrige sak. Lagmannsretten har lagt for liten vekt på tiltaltes inhabilitetsinnsigelse.

(8) Han har lagt ned slik påstand:

«Søre Sunnmøre tingrett viker sete i sak 18-167320MED-SOSU.»

(9) *Påtalemyndigheten* er kjent med anken.

(10) *Høyesteretts ankeutvalg* har full kompetanse.

(11) Spørsmålet i saken er om sorenskriveren i Søre Sunnmøre tingrett er inhabil etter domstoloven § 108, som lyder:

«Dommer kan heller ikke noen være, når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete.»

(12) Bestemmelsen må tolkes i tråd med Grunnloven § 95 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6, som gir enhver rett til rettergang ved en upartisk domstol. Det følger av rettspraksis at § 108 stiller krav i to retninger. Det må dels vurderes om dommeren vil kunne ta en upartisk avgjørelse som ikke påvirkes av utenforliggende hensyn, dels hvordan forholdet tar seg ut overfor partene og allmennheten, jf. blant annet HR-2016-956-S med videre henvisninger.

(13) En part som tidligere er dømt i straffesak eller har tapt en sivil tvist, vil kunne ha motforestillinger mot at samme dommer skal dømme i en ny sak. Det er likevel på det rene at dette normalt ikke medfører inhabilitet. I HR-2013-649-A er dette sammenfattet slik i avsnitt 36:

«Utgangspunktet er etter fast praksis at det normalt ikkje fører til inhabilitet at ein dommar tidlegare har avgjort ei sak mellom dei same partane, heller ikkje når sakene reiser seg frå det same rettshøvet eller sakskomplekset. Spørsmålet kan stille seg annleis dersom dommaren i tidlegare sak har teke stilling til faktiske omstende som er sentrale i den etterfølgjande saka, jf. som døme Rt-2010-469 avsnitt 10, Rt-2004-1794 avsnitt 34 og Rt-2004-1513 avsnitt 18. Det kan også vere unntak frå utgangspunktet dersom dommaren i den første saka til dømes har nytta formuleringar som går på ein part sitt truverde, jf. Rt-1994-1281, eller på karaktertrekk hos parten, jf. Rt-2008-1466 avsnitt 34-36.»

(14) Lagmannsretten har i hovedsak begrunnet sitt syn på habilitetsspørsmålet slik:

«Lagmannsretten konstaterer at saken som nå står til prøving for Søre Sunnmøre tingrett

gjelder en tiltale om vold i den samme familie som var involvert i den dom som ble avsagt 23. november 2016. Forsvareren har treffende påpekt at rollene mellom C og B er byttet om.

Etter gjennomgang av Søre Sunnmøre tingretts dom av 23. november 2016 konstaterer lagmannsretten at tingretten ikke noe sted har tillagt verken C eller B generell troverdighet. Tingretten har punkt for punkt og konkret tatt stilling til bevisene i saken, herunder forklaringene til A, B og C. Dette gjelder også for de ti sitatene som forsvareren har fremhevet.

De forhold som A nå er tiltalt for, gjelder andre handlinger enn de som ble pådømt ved tingrettens dom av 23. november 2016.

Det er ikke påberopt at tingretten i dommen i den sivile saken om foreldretvist i 2017 har gått ut over konkret bevisbedømmelse som er relevant for saken.

Det er etter lagmannsrettens syn ikke holdepunkter for at sorenskriveren ved Søre Sunnmøre tingrett ikke er habil til å gjøre tjeneste i straffesaken.»

- (15) Den prinsipielle tilnærming som her kommer til uttrykk, harmonerer godt med de retningslinjer for vurderingen som er trukket opp gjennom Høyesteretts praksis. Ankeutvalget er likevel kommet til at de konkrete omstendigheter i saken samlet sett tilsier at sorenskriver Wiik må anses inhabil.
- (16) De sentrale bevis i straffesaken mot A fra 2016 var forklaringene fra sønnen C, som da var fornærmet, og stemoren, som er fornærmet i saken nå. Straffesaken nå gjelder langt på vei mishandling som skal ha foregått i samme tidsperiode og på samme sted som saken i 2016. På tross av at saken nå vil gjelde andre episoder, vil bevisbildet måtte bli mye det samme, dog slik at det nå er sønnen som er vitne i saken der stemoren er fornærmet. Selv om lagmannsrettens vurdering synes treffende for det enkelte element i straffesaken fra 2016, var tingrettens avgjørelse samlet så sterkt knyttet opp til en generell troverdighetsvurdering av de ulike aktører, særlig av tiltaltes sønn, at ankeutvalget er kommet til at det utad fort kan bli oppfattet slik at det ikke skjer en uhildet avgjørelse i saken nå.
- (17) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Dommerne i Søre Sunnmøre tingrett viker sete ved behandlingen av sak 18-167320MED-SOSU.

Clement Endresen
(sign.)

Toril Marie Øie
(sign.)

Ragnhild Noer
(sign.)